

De Tafel van XII
Nationaal & Europa
Joanne Kellermann en Wytze Russchen
6 december 2017

Introductie

Pianomuziek: Segye uit Zuid-Korea

Ruben van Zwieten – Welkom terug bij de Tafel van XII. Na drie bijeenkomsten over het thema Commercieel en Ideëel begint vanavond een nieuwe reeks van drie bijeenkomsten over het thema Nationaal & Europa. In de Tafel van XII-jaargang 2017-2018 is gekozen voor vier ogenschijnlijke tegenstellingen: Commercieel & Ideëel, Nationaal & Europa, Technologie & Mens, en Homogeen & Divers. Ogenschijnlijke tegenstellingen, omdat het er eigenlijk om gaat het midden te vinden, te balanceren, te zoeken naar evenwicht. Vraag is hoe we de goede argumenten en de juiste toon vinden om te laten zien dat de waarheid meervoudig is. We hebben het thema waarmee we vanavond beginnen, Nationaal & Europa, als volgt beschreven: Na ruim een halve eeuw van gestaag bouwen verkeert de Europese Unie in ongekend zwaar weer. Als gevolg van economische tegenwind, het migratievraagstuk, en een instabiele euro wankelt bij velen het vertrouwen in een gezamenlijke Europese toekomst. Tegelijkertijd wordt er in verschillende landen in Europa weer hardop gedroomd over de terugkeer naar de natiestaat. Na decennia van internationale integratie gaat het gesprek weer over soevereiniteit en nationale cultuur. Nu een tijdperk van deglobalisering lijkt aan te breken, moet de betekenis van nationaal en Europees opnieuw worden doordacht. Heeft Europa alleen toekomst als we nationale staten steeds verder opgeven? Of blijft er ruimte bestaan voor oude grenzen? Wat is de waarde van een nationale identiteit, als we de wereld als Europeaan tegemoet willen treden? En vooral: welke lessen moeten er getrokken worden, nu het enthousiasme voor Europese samenwerking tanende is?

Waar heeft het opkomende nationalisme mee te maken? Is het, Freek de Jonge parafaserend, de liefde? De liefde voor dat wat het dichtstbij is? Eigen kroost/bloed/ras eerst? En hoe groot is dan de cirkel van liefde? In hoeverre voel je je verbonden met mensen die je helemaal niet kent? De uitspraak van David van Reybrouck, oprichter van de G1000 in Vlaanderen en schrijver van het boek 'Congo', hierover luidt: 'Broederschap is de verbondenheid met mensen die je misschien helemaal nooit te kennen zult krijgen.' Een van de aanwezige leermeesters van vanavond citeert Albert Schweizer, die zei: 'Hoe groot is de cirkel van liefde? De mens zal geen vrede op aarde vinden voordat hij zich in liefde verbonden heeft met alle levende wezens om hem heen.'

Gedicht 'Anders' van Hans Andreus

De eerste gast van vanavond is iemand die oorspronkelijk werkzaam was bij het advocatenkantoor Nauta Dutilh, en die ook werkzaam was in Londen en New York, nadat ze Civiel Recht had gestudeerd aan de Universiteit Leiden. Een pittige vrouw in de directie van De Nederlandsche Bank, verantwoordelijk voor het toezicht op pensioenfondsen en verzekeraars, en de toezicht-expertisecentra van De Nederlandsche Bank van 2007 tot 2014. Ze kreeg daar bij haar afscheid een hele mooie onderscheiding voor. Toen ging ze naar Brussel, om daar te proberen wat van de bankunie te maken, om een sterk instrumentarium te bouwen bij de Single Resolution Board. Dames en heren, **Joanne Kellermann**.

Onze tweede gast vanavond is geboren in Drachten, werkzaam als lobbyist in Brussel, en begin dit jaar verhuisd naar Barcelona, waar hij midden in het Catalaanse afscheidingsgeweld terecht kwam. Als een absolute Europeaan liep hij daar zelf mee in de demonstratie vóór de eenheid van Spanje. Geridderd door Herman van Rompuy, en schrijver van 'Het oliemannetje'. Dames en heren, **Wytze Russchen**.

Het plenaire gesprek

Ruben van Zwieten: Joanne, hoe is jouw weg naar Brussel gegaan? Hoe heb je dat zelf beleefd?

Joanne Kellermann: Ik had niet gedacht maar wel gehoopt dat ik in Brussel terecht zou komen, want ik ben wel een 'believer'. Al vanaf mijn studie hoopte ik dat ik ooit bij een internationale organisatie zou werken. Dat dat de Europese Commissie is geworden, daar ben ik heel blij om.

Ruben van Zwieten: Wytze, wanneer realiseerde jij je dat je vanuit Friesland niet naar de Randstad moest trekken, maar naar Brussel, het hart van Europa?

Wytze Russchen: Ik had dat al vanaf mijn 16^e jaar, na een bezoek met school aan Brussel, 'het Babylon van verschillende culturen.' Want ik ben ook een 'believer'.

Ruben van Zwieten: Joanne, wat is precies de Single Resolution Board?

Joanne Kellermann: Single staat voor een eenvormig Europa. Na de crisis is de bankenunie opgericht, wat inhoudt dat er eenvormig toezicht is gekomen op alle banken van de Eurozone. Dat gebeurt door de ECB in Frankfurt. Daarnaast is er voor banken die in de problemen komen een resolutie-autoriteit opgericht, die ervoor moet zorgen dat zo'n bank op eigen kracht uit de problemen komt en dat banken op het slechtste scenario zijn voorbereid.

Ruben van Zwieten: Met die bankenunie zijn we begonnen, maar hij is dus nog niet af?

Joanne Kellermann: Klopt. De eerste twee pilaren, die ik noemde, zijn bijna afgerond. Een derde pilaar zou een Europees depositogarantiesysteem worden, dat zou garanderen dat

alle Europese spaarders hun eerste 100.000 euro terug zullen krijgen, maar zover is het nog niet gekomen.

Ruben van Zwieten: Het is nog niet af dus, maar jij vertrekt uit Brussel binnenkort.

Joanne Kellermann: Klopt. Toen ik begon was er niks, nu staat er een organisatie waar 300 mensen werken, en daarmee is voor mij de spannendste periode voorbij. In die periode was ik voor de Duitse en de Italiaanse banken verantwoordelijk, ook spannend. En we hebben een resolutie gedaan in juni, in Spanje. Toen werd de Banco Popular voor een symbolisch bedrag overgedragen aan Santander. Het was een mijlpaal voor de organisatie dat het instrumentarium werd gebruikt en succesvol is gebleken, want de Spaanse bankensector is niet geïmplodeerd. Daarnaast ben ik ervan overtuigd dat een heleboel andere bewegingen die we hebben gezien in het politieke landschap ook nooit zouden zijn gebeurd als wij er niet waren geweest. Als men weet dat die stok bestaat groeit het geweten.

Ruben van Zwieten: Wytze, wat is eigenlijk een lobbyist?

Wytze Russchen: Een lobbyist is een tussenpersoon, een intermediair, tussen een klant – een bedrijf, een land, een NGO of een stichting – die iets wil van de Europese Unie of Den Haag. Dat kan gaan over beleidsbeslissingen, subsidies en dergelijke. Een lobbyist is de persoon die namens een opdrachtgever een bepaalde boodschap overbrengt. Ik ben een deuropener, zodat de klant naar binnen kan. Ik zie mezelf vooral als een verbinder, als iemand die mensen met elkaar in contact brengt. Het imago van lobbyisten is helaas heel slecht. Men heeft een beeld van achterkamertjes, van deals, het idee dat invloed te koop is. Ik heb nu 23 jaar in Brussel gewerkt als lobbyist, en mijn ervaring is niet dat de partij met het meeste geld alles beslist. Als het gaat om het Europees Parlement dan heeft bijv. de milieubeweging enorm veel invloed. Er zijn veel meer regels gekomen voor lobbyisten om meer transparantie en meer duidelijkheid te scheppen. Maar op zich vind ik het heel gezond in een democratie dat een politicus, die vaak maar een kleine staf heeft en dus niet van alles op de hoogte kan zijn, wordt gevoed door de maatschappij. Iedere partij kan zijn of haar standpunten aandragen bij een politicus, en die beslist vervolgens zelf.

Ruben van Zwieten: Maar in je boek 'Het oliemannetje' staan anekdotes die je met rode oortjes leest.

Wytze Russchen: Ik heb geprobeerd het leventje achter de schermen een beetje weer te geven. Het is een spel van intercultureel managen, van 'wining & dining', van connecties maken. Om in Europa, met 28 lidstaten, een Raad, een parlement, een commissie, succesvol en effectief te zijn moet je je heel goed kunnen verplaatsen in de ontvanger van de boodschap. Dat is voor veel Nederlanders een probleem.

Ruben van Zwieten: Vroeger werd er gesproken over PIGS (Portugal, Italië, Griekenland en Spanje). Hoe is de verhouding tussen de Noord-Europese en de Zuid-Europese landen?

Joanne Kellermann: Dat begrip kwam op tijdens de Eurocrisis, toen Griekenland uit de Euro dreigde te klappen. Ik heb het daarna gelukkig nooit meer gehoord. Nu is gisteren bekend geworden dat Jeroen Dijsselbloem als President van de Eurogroep wordt opgevolgd door een Portugees, en dat betekent toch dat we weg zijn uit de crisis-modus en dat we weer teruggaan naar het nieuwe normaal.

Ruben van Zwieten: Betekent dit dat de verhouding tussen noord en zuid veranderd is?

Joanne Kellermann: Die verhouding is zeker veranderd. Niet op alle vlakken en niet overal, maar Portugal heeft zich met succes aan die crisis ontworsteld. En Spanje is op economisch vlak een succesverhaal. Maar er zijn wel wonden geslagen. Daar doen wij soms wat te makkelijk over.

Ruben van Zwieten: Was er sprake van een soort gezagsverhouding?

Joanne Kellermann: Ik heb bij het opzetten van de organisatie met opzet gekozen om verantwoordelijk te zijn voor een noordelijk en een zuidelijk land, vanwege het contrast dat ik verwachtte. Maar dat viel reuze mee. Een heleboel problematieken bij banken blijken in beide landen te spelen. Daardoor heb ik ook geleerd uit te kijken met de vooroordelen die wij hier hebben.

Ruben van Zwieten: Zijn er wel grote culturele verschillen tussen noord en zuid?

Joanne Kellermann: Er zijn culturele verschillen, dat weten we allemaal, maar als je zo technisch bezig bent als ik en werkt met mensen die hun vak uitoefenen dan merk je dat niet. Beeldvorming is iets heel anders. Wat ik wél gemerkt heb, ook onder mijn collega's, is dat niet iedereen in staat is zijn eigen nationaliteit, politieke kleur en zijn eigen vooroordelen op dit gebied af te leggen bij de deur. Het blijkt toch niet zo te werken dat mensen een neutrale positie kunnen innemen in zo'n organisatie, en dat geldt voor zowel noord- als zuid-Europeanen.

Ruben van Zwieten: Wat heb jij gezien van de bankencrisis Wytze?

Wytze Russchen: Ik heb nooit met of voor banken gewerkt. Als je het hebt over PIGS-landen dan heb je het over de solidariteitsvraag. In een crisissituatie zoals die we gehad hebben is de ultieme vraag in welke mate we bereid zijn elkaar te helpen in de Europese Unie. Dat zien we nu ook bij andere thema's, zoals bijvoorbeeld migratie. We hebben gezien dat daar grenzen aan zitten. Zijn we in staat en bereid te investeren in een gezamenlijke toekomst als Europese Unie. De centrale vraag is, ook vanavond, 'Is er genoeg solidariteit om samen door te gaan? Of is er te weinig solidariteit zodat we in ons eentje moeten verdergaan?' Er zijn thema's die gezamenlijk moeten worden aangepakt, zoals klimaat, migratie, bankenunie, militaire macht. De tijd daarvoor is nog nooit zo rijp geweest als nu.

Ruben van Zwieten: Hoe wordt die urgentie gevoeld in Brussel? Is er een hart voor de Europese Unie?

Joanne Kellermann: Europa staat er nu beter voor dan ruim een jaar geleden. Er is een zucht van verlichting geslaakt toen Macron met zijn echte pro-Europese agenda een klinkende overwinning behaalde. De Brexit vlak daarvoor was een enorme slag in Brussel.

Ruben van Zwieten: En hoe wordt dat dan nu beleefd?

Joanne Kellermann: Die Brexit heeft geleid tot een houding van 'als jullie dan zo nodig weg willen, ga dan ook maar.' Verder zijn er momenteel, behalve wat rafelranden, geen acute dreigingen.

Ruben van Zwieten: Die vraag over solidariteit waar Wytze het over had zie je terug bij de banken. Enerzijds was het 'geen Euro naar de Grieken', maar anderzijds zeiden de zuid-Europese landen 'Als jullie ons niet echt willen steunen, dan laten wij ook niet bij ons ingrijpen.' Dat lijkt een impasse.

Joanne Kellermann: Die impasse is er eigenlijk nog steeds. De acute Euro-crisis is bedwongen, maar het afmaken van de bankenunie of het benoemen van een Europese Minister van Financiën, of een noodfonds als een Europees IMF, dat zijn zaken waar Brussel mee verder wil, maar de noordelijke landen zijn tegen. Zij zeggen dat ze wel risico's willen delen, maar dat eerst de risico's gereduceerd moeten worden. Dat valt niet goed in de zuidelijke landen.

Ruben van Zwieten: Heeft die solidariteit dan wel kans?

Joanne Kellermann: Er zijn natuurlijk goede redenen waarom partijen zich zo opstellen. In de noordelijke landen redeneert men nog steeds dat er geen Euro naar het zuiden moet. Dat is politiek gezien explosief materiaal.

Ruben van Zwieten: Je noemde al dat we Europa beter moeten gaan uitdragen. Er komt nu een Europees sociaal vangnet. Wat weet jij daarvan Wytze?

Wytze Russchen: Europa is nog altijd de grootste handelspartner ter wereld, het gaat economisch goed met de Eurozone. Maar men is nu bezig om naast Europa als markt er ook een sociaal-, onderwijs- en cultuurgezicht aan te geven.

Ruben van Zwieten: Is dat niet te laat?

Joanne Kellermann: Dat denk ik niet. Het Europa van nu staat voor heel andere uitdagingen dan het Europa van vroeger. Ten diepste gaat Europa over oorlog en vrede, en het heeft daarna een economisch gezicht gekregen. De vraagstukken waar Europa nu voor staat beperkt zich niet langer tot wetten en regels maken. Daarmee hou je geen migrantenstromen tegen, creëer je geen sociaal gevoel, en overbrug je niet de kloof tussen noord en zuid en tussen oost en west. De Unie staat nu voor de opgave om hier invulling aan te geven. Daar hebben we de peilers als cultuur, onderwijs, milieu, en militaire samenwerking bij nodig.

Ruben van Zwieten: Terug naar Catalonië, hoe wordt daarnaar gekeken in Brussel?

Wytze Russchen: Men is bang voor een domino-effect. Maar er zijn grote verschillen. In Friesland bijvoorbeeld gaat het om een soort folkloristisch of cultureel nationalisme dat niet

tot doel heeft een ander deel van Nederland uit te sluiten. Maar het nationalisme in Catalonië is 'exclusive', het stelt Catalonië boven al het andere.

Ruben van Zwieten: Joanne, waar zou jij mee willen afsluiten?

Joanne Kellermann: In Brussel heb ik geleerd naar Nederland te kijken door de ogen van de ander. In Nederland zoeken wij oplossingen die efficiënt zijn, en daarover wordt dan snel consensus bereikt. Voor collega's uit andere landen is efficiëntie echter vaak geen argument, of zelfs een tegenargument. Dat was heel leerzaam.

Ruben van Zwieten: Dit plenaire gesprek wordt aan tafels verder gevoerd. De vraag die aan tafel beantwoord gaat worden is de volgende: Stel, je hebt geld voor een tweede huis, waar koop je dat huis in Europa? De bedoeling is dat met deze vraag het micro-perspectief leidt tot gesprekken over het macro-perspectief.

Anders (Hans Andreus)

Je bent zo
mooi
anders
dan ik,

natuurlijk
niet meer of
minder
maar

zo mooi
anders,

ik zou je
nooit

anders dan
anders willen.